

GELENEK KAVRAMI VE ÇAĞDAŞ TÜRK RESİM SANATÇILARININ ESERLERİ BAĞLAMINDA BİR İNCELEME¹

Duygu ABATAY², Prof. Dr. Mustafa Cevat ATALAY³

Özet

İnsan belirli bir kültür içine doğar. Gelenek, toplumsal bir varlık olan insan hayatında, kaçınılmaz olarak etkileri olan bir kavramdır. İnsan yaşamında geniş etkileri olan kavram Resim sanatında çeşitli yöntemlerle varlık bulmuştur.

Türk resim sanatçılarının geleneği sorgulayıp araştırması ve eserlerine çeşitli yollar ile sentezlemesi bugüne ait bir kavram değildir. Batılılaşma sürecinde, Türk Resim Sanatçıları geleneğin çağdaş yorumunu araştırarak, kuram ve uygulamalarına konu etmişlerdir. Sanatçıların eserlerinde sorgulanarak deneyimlenmiş olan gelenek kavramı, sanatçılara ait kişisel imge dünyasında yer edinmiştir. Araştırma kapsamında Ressam ve Sanatçı Selim Turan, Süleyman Saim Tekcan, Hüsamettin Koçan ve Bedri Rahmi Eyüboğlu seçilmiştir. Sanatçıların eserlerinde geleneğin gösterimi öncelikle biçimsel olarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, gelenekten ne şekilde yararlandıkları ve yansıma biçimleri üzerinde betimsel analizler yapılmıştır. Bu makale kapsamında, Çağdaş sanat ile etkileşimi ve kültürün bir parçası olarak varlığını sürdüren geleneği yansıma biçimleri, literatür analizi ile gerçekleştirilmiştir.

Bu bağlamda makalede incelenen eserlere göre; Gelenek, Türk resim sanatı içerisinde farklı ifade biçimlerine dönüşerek varlık bulmuştur. Sonuç olarak, Sanatçılar gelenek bağlamında ele aldıkları konuları ve öğeleri, çağdaş ifade biçimleriyle yorumlayarak bir sentez oluşturmuştur. Çağdaş kişisel üslupları ile yapıtlarında gelenek ile sentezledikleri yeni kavramları, bağımsız olarak uygulamalarına aktarmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Gelenek, Türk Resmi, Çağdaş Sanat, Sanatçı, Ressam

Jel Kodları: Z11, L82

A RESEARCH IN CONTEXT OF THE NOTION OF TRADITION AND THE WORKS OF CONTEMPORARY TURKISH PAINTING ARTISTS

Abstract

Human is born into a certain culture. Tradition is a concept that inevitably has effects on human life as a social entity. The concept, which has wide effects on human life, has found existence in the art of painting with various methods.

Questioning, researching and synthesizing of tradition via several ways by Turkish Painters is not a concept belonging today. In the process of westernization, Turkish painting artists have researched the contemporary exposition of tradition and issued their theorems and practices. The concept, which has been questioned and experienced in the works of artists, has taken its place in the personal image world of the artists. Within the scope of the research; Selim Turan, Süleyman Saim Tekcan, Hüsamettin Koçan and Bedri Rahmi Eyüboğlu were elected as

¹ Makale, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Prof. Dr. Mustafa Cevat ATALAY danışmanlığında, Duygu Abatay tarafından hazırlanan “Çağdaş Türk Resim Sanatında Gelenek” adlı Lisans üstü Tez’den üretilmiştir

² Trakya Üniversitesi, Resim Ana sanat Dalı Doktora Öğrencisi, duyguabty@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2249-4243

³ Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi, mcevata@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7498-4722

painters. The representation of tradition in the works of artists has been tried to be interpreted primarily through what they do formally. In addition, descriptive analyzes were made on how they benefited from the tradition and how they reflected it. Within the scope of this article, the interaction with contemporary art and the ways of reflecting the tradition that continues to exist as a part of culture have been realized through literature analysis.

In this context, according to the works examined in the article; Tradition has found existence by transforming into different forms of expression in Turkish painting. As a result, the Artists have formed a synthesis by interpreting the subjects and elements they have dealt with in the context of tradition with contemporary expressions. They independently transferred the new concepts that they synthesized with tradition in their contemporary personal styles and works into their practices.

Keywords: Tradition, Turkish Painting, Contemporary Art, Artist, Painter.

Jel Codes: Z11, L82

1. GİRİŞ

Gelenek kavramı yaşamın içerisinde süregelen ve var olduğu toplumun teamüllerini oluşturan bir kavram olarak kabul edilmektedir. Kavramın etkinliği sayesinde toplumsal kurallarla uyumlaşan insan önceki tecrübelerden yararlanır. Gelenek insanın anlayış, duyuş ve yaşayış biçiminde önemli bir alanı kapsar. Türk dil kurumuna göre gelenek,

“Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane, tradisyon” olarak tanımlanmaktadır (sozluk.gov.tr).

Gelenek yalnızca geçmişe ait bir olgudur. Ancak, sanatçının kültürel evrenine etkilerde bulunur. Sanatçı, kişiselliğini oluşturan toplumsal geleneklerden olumlu ya da olumsuz olarak etkilenir. Sanatçı kişiselliği etkileşimin kapsamında, birçok kavramdan da esinlenir. Toplumsal bir ortama doğan insan, daha önce yapılmış ve nesilden nesile aktarılmış geleneklerini bünyesinde az ya da çok barındırır.

“Hiç kimse sanatçı ile toplum arasındaki derin bağı inkar edemez. Sanatçı topluma dayanır, tonunu, hızını, şiddetini üyesi bulunduğu toplumdandır” (Read, 2014, s.122).

Eleştirmen, yazar, Sezer Tansuğ da sanatçılar üzerindeki gelenek etkilerini açıklayarak “Her çağda sanatı yapan sanatçının kendini ifade özgürlüğüdür...bu özgürlüğün ölçütü ne yazık ki yoktur. Daima bir tarihsel temel üzerinde oluşan sanat, en “yeni” ve en “özgün” olduğu koşullarda bile belli bazı gelenek ve kurallara uyar” (Tansuğ, 1982, s.196), demektedir. Walter Benjamin’e göre ise, “Bir sanat eserinin biricikliği, onun geleneğin dokusuna işlemiş olan yerleşikliğinden ayrılamaz. Bu gelenek de çok canlıdır ve son derece değişkendir” (Walter, 2011, s.54).

Dünyanın küreselleşmesi, artan kentleşme, sanayi, iletişim teknolojisi ile insan yaşamının mekan, zaman ve genel çerçevesini değiştirmiştir. Günümüz dünyasında internet ve dijital ortamlar sayesinde birçok farklı kültür ve ülkeden insan birbirleri ile iletişim kurmaktadır.

Toplumların birbiriyle etkileşimi birçok farklı sonucu ortaya çıkarmıştır. Modern yaşam internet iletişiminin olduğu ülkelerde, kültürlerarası birçok kavramdan yararlanarak, bazen kozmopolit, bazen birçok farklı kültürün sentezine yansımaktadır. Bunun yanında, Ali Akay’a göre, “Kültürler yan yanadır...Ama sentezlenmeden birbiriyle yan yana durabilirler” (Akay,

2013, s.147) diyerek, yan yana kültürlerinde birbirleri ile karışım içermeden ayırım gösterebileceğini dile getirmektedir.

2. TÜRK RESİM SANATI VE GELENEK

Türk resim sanatında gelenek kavramının sanatçıda ve sanat eserindeki varlığının tartışılması, Türkiye’deki Batı resim sanatı anlayışına bağlı sanatçılara ait eserlerin evrilme süreçleri bağlamında değerlendirilmelidir.

Cumhuriyetin ilanından sonra Türk resim sanatı, kültürel boyutlara ulaşan bir değişime uğramıştır. “ ...Cumhuriyet tarihimizde bir yandan örgütlü bir Batılaştırma çabası, öte yandan ısrarlı bir ulusal sentez arayışı görüyoruz. Bu çift amaçlılığın çelişkisi genellikle biçim ve içerik ayırımında çözülmeye çalışılmıştır” (Erzen, 2018, s.30).

Türk resim sanatında ulusal bir sanat yaratma kaygıları- amacı, resim sanatçıların toplumun kimliğini yansıtan yapılar üretmeğe yönlendirilerek, daha önce zaten var olan halk sanatında yer alan birtakım motiflere veya el sanatlarına yöneltmiştir. Sezer Tansuğ’a göre, Sanatçılar resimlerinde kendi kültürleri kapsamında folklor, tarihsel belge, efsane, hat sanatına ait eserler kullanmıştır. Toplumsal kültürün metafizik anlamlar yüklediği çeşitli motif, yazı ve biçimlere ait görsellerin sanatçıların eserlerine yansıdığı gözükmektedir. Çağdaş sanatta

“...kozmetik evren simgelerine değin bir dizi biçim kaynağı, belli bir sentez bağlamında yorumlanmaya çalışılmaktadır” (Tansuğ, 1997, s.25).

Kültürel değerlere yapılan atıflar kapsamında sanatçı ressamlar, hat sanatının formlarını birçok farklı bağlamda araştırarak, değişik yorumlamalara dair üretimler yapmışlardır. Spontane denemelerin de yapıldığı bu araştırmalar ile geleneğe ait formlar sentezlenerek eserlerde yeniden biçimlendirilmiştir. Yabana atılmayacak birçok değerli yapının ortaya çıktığı bu araştırmalar, sanatçıların kişisel amaçları etrafında biçimlenmiştir.

Geleneğin araştırıldığı çalışmaların bazılarında Orta Asya ve Anadolu Şamanizmi’ne birçok atıfta bulunmuştur. Şamanizm’e ait birçok simge çeşitli sentezlerle, Türk resim sanatına çok farklı biçimlerde yansımıştır. Bu etki, oldukça ayırt edilebilir biçimde betimlenmiştir. Örneğin at, kartal, hayat ağacı, yılan, geyik gibi sembolik anlamlar taşıyan canlıların resmedilmesi veya biçimlerinde kimi değişikliklerle onlara atıflarda bulunulması gibi. Sadece Şamanizm’in değil, aynı zamanda birçok kültürde de önemli yeri olan, hayat ağacının sembelleri ve tinsel boyutu, tekrar konu edilerek ya da atıf yapılarak resmedilmeye çalışılmıştır.

Kaligrafinin de Türk resim sanatı içerisinde plastik bir değer olarak kullanılması oldukça ayırt edilebilir biçimde gözükmektedir. Kaligrafinin, resim sanatına etkisi ve onda kullanımı birçok defa usta sanatçılar tarafından tercih edilmiştir. Bu tercihte kaligrafinin estetik yapısının kuram ve uygulama olarak sanatçının kendi resminde sentezlenmesi amacı vardır. Bunun yanında geleneksel kaligrafideki anlama değil, biçime dair estetik araştırma birçok sanatçı tarafından kendi yapıtlarının örgüsünü oluşturan estetik bir unsurdur. Buna göre resmin plastiği ile kaligrafi arasında bir iletişim veya referans bulunmaktadır.

Kaligrafinin resim sanatına etkileri bağlamında gerçekleşen sanatçı yaklaşımları, birbirinden çok farklıdır. Bu tutumlarda genel bir tavırdan söz edilemeyeceği gibi, yukarıda belirtilen plastik senteze kaligrafinin anlamını-anlatımını da konu eden sanatçılar vardır.

Batı sanatında oluşan soyuta ve soyutlamaya doğru eğilim, Batı ile benzer bir süreç girilmesini sağlamıştır. Bunun yanında Türk resim sanatının geleneğe bağlı olarak, bir espas

anlayışı sürdürdüğünü ve soyutlama tavrına sıcak bakan sanatçıların zaten olduğunu söyleyebiliriz.

Türk resim sanatçıları içinde doğrudan veya dolaylı geleneksel sembol veya görsel kültüre atıfta bulunan sanatçılar, sentezleme temelinde birçok üretim yapmışlardır. Kültürel birçok simge tarihte kodlanmıştır. Onlar sadece görüntüler değil aynı zamanda nesilden nesile aktarılırken azalan, minimize edilen, filtre edilen bir göstergedir.

Sezer Tansuğ'a göre gelenek ve sanat ilişkisinde, geleneksel formların resim sanatında kullanılıyor olması problemin tam olarak çözülmesini sağlamamaktadır. Folklorik motifler bir çok anlama sahip soyutlanmış görüntülerdir. Bu biçimlerin kültürel biçim kodlarına ait bir dili vardır. Bu dilin aktarımı yalnızca biçimsel bir dil olduğunda içerik bağlamında çeşitli iletileri veremeyecektir (Tansuğ, 1997, s.113). Buradan hareketle, yazar ve eleştirmen Tansuğ geleneğe çeşitli atıflarla oluşturulan resimsel temaların, içerik bağlamında asıl olan kültürel kodlar ile yeterince bağ kuramayacağını ileri sürmektedir. Ancak, plastik olarak resimlerinde geleneği sentezleyen sanatçılara göre, kültürel kodların içeriği resimsel konuları bakımından ikincil bir öneme sahiptir.

3. ÇAĞDAŞ TÜRK SANATÇILARI VE GELENEK

3.1. Selim Turan (1915 - 1994)

Selim Turan, 1915'te İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde resim öğrenimi gören sanatçı, Fransa Hükümetinin vermiş olduğu burs ile Paris'te hem resim eğitimi almış hem de güncel sanatı ve sanatçıları yakından tanıma fırsatı bulmuştur. Hans Hartung ile çalışmış ve bir süre asistanlığını yapmıştır.

Sanatçı Selim Turan'ın Türkiye'de almış olduğu resim eğitiminde geleneksel hat, tezhip, kaligrafi gibi süsleme sanatları, eserlerine kaynaklık etmiştir (Resim.1). Sanatçının sanat eseriyle ilgili olarak ifadesi şu şekildedir, "Sanat eserleri birer sentezdirler, onun için söylenen sözler ancak analiz olabilir" (Sönmez, 2016). Bir dönem D Grubu'nun içerisinde yer alan Selim Turan, halk sanatını benimsemiş ve eserlerinde sentezlemiştir. Öncelikle biçimsel örnekleri eserlerinin yapısına konumlandırmış ve kaligrafik etkilerin varlıksal bir sorun olarak resimlerde tekrar irdelenmesini sağlamıştır. Geleneksel renk yaklaşımlarına da atıfta bulunan eserleri vardır. Bu eserlerde renk öğeleri lirik bir espasta kişisel üslubu ile yansıtmıştır (Resim.2). Sanatçının çalışmaları kendi varlıksal arayışları etrafında biçimlenmiştir. Biçimci yaklaşımı soyut bir dinamizm ile şekiller, kararlı ve tutarlı birçok çizginin birbirini keser biçimde de kullanılması sayesinde, ustaca bir dinamizm yansıtmaktadır. Sanatçı flu bir espas yerine, son derece net, koyu tanımlı soyut çizgileri ile çarpıcı bir etki yaratmaktadır. Espas üzerindeki birçok hareket kendinden son derece emin gözükmektedir. Resimsel tutarlılık, yumuşak estetik kıvrımların da yardımı ile dengelenmektedir. Renkçi yaklaşımında bile seçtiği özel renklerin belirli bir paletle temsil edildiğini söyleyebiliriz. Eserlerindeki yoğun anlatım, düşünsel olarak sanatçının dinamizmini aktarmakla beraber resimlerinin deneyselliğini ve tazeliğini de aktarmaktadır. Resimsel serüveni, kaligrafi ile kendi resminin birçok bağlamda sentezlenmesidir. Kıymet Giray'a göre, Selim Turan'ın resimleri büyük bir birikim sürecinde "kendiliğinden" oluşum gösteren çalışmalardır. "doğru ve mükemmel soyut sentezler" Selim Turan'ın "yeteneğine, düşünce egemenliğine, renk ve biçim algısının gücüne bağlıdır" (Giray, 2010, s.148).

	
<p>Resim 1: Selim Turan, İsimli, Kanvas Üzerine Yağlıboya, 60x45 cm (liveauctioneers.com).</p>	<p>Resim 2: Selim Turan, İsimli, Kanvas Üzerine Yağlıboya, 72x50 cm (artcurial.com).</p>

Uzun yıllar yurt dışında yaşayan sanatçı, Doğu ve Batı kültürünü sentezlemiş ve kendi üslubunu soyut bir dil ile oluşturmuştur. Eserlerindeki İslam kaligrafisinin plastik etkisi öğrenim hayatının başlangıcında almış olduğu, geleneksel sanat eğitiminin bir yansımasıdır. Sanatçının güçlü kompozisyonları ve renge olan hakimiyeti, Türk Resim Sanatı içerisinde, çok önemli bir yeri olduğunu ortaya koymaktadır.

3.2. Süleyman Saim Tekcan (1940 - ...)

Süleyman Saim Tekcan, 1940 yılında Trabzon'da doğmuştur. Sanatçı, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Resim alanında öğrenim görmüştür. Sanatçı, kendine özgü gravür tekniğiyle eserler üretmiştir. Çok yönlü sanatçı aynı zamanda sinema aktörlüğü de yapmıştır. Sanatçı Türk Kültürünü kaynak olarak kullandığı konular üzerinde, bir biçimlenme dilini kendine özgü olarak yorumlanmıştır. Geleneksel görsel kültür evreninden yeniden yapılanmış eserler, sanatçının kişiselliği etrafında ayrılmış son derece belirgin biçimlerdir. Osmanlı Hat kaligrafisi, Hitit alçak kabartmaları, minyatür, tezhip, mezar taşı, gibi görsel kültüre ait birçok biçimi eserlerinde esinlendiği konular olarak ele alabiliriz. Örneğin, sanatçının eserlerinde yer alan “riva atları” Doğu Batı sentezi bağlamında oluşturulmuştur (Resim.3.). Sanatçının formları tamamen yeniden sorgulanarak, kendine ait biçimlerle düzenlenir. Dinamizm ve ritim sanatçının çalışmalarını heyecanlı, duygusal bir alımla süreci içinde yorumlamamızı sağlarken, soyutlaşmış biçimler betimlenen figürlerin, estetik özelliklerine gönderme yapmaktadır.

Resim.3. Süleyman Saim Tekcan,
Atlar Serisinden, 2002, T.Ü.Y.B.,
185x135 cm (gazi.edu.tr).

Sanatçı Süleyman Saim Tekcan eserlerinde, çoğu sanatçıda olduğu gibi gelenekçiliği tercih etmez. Türk kültüründe el sanatlarından, folklorla kadar çok geniş bir evren vardır. Geçmişte üretilmiş ve geleneksel olan bu damıtılmış sanat, çağdaş bir biçimde sanatçıda yer bulmuştur. Sanatçı, biçimlerin kültür kodlarına odaklanarak onların sadece nasıl temsil edildiği değil, aynı zaman da dil olarak nasıl bir anlatım gerçekleştirdiği, ne tür bir soyutlama anlatımı kullandığını bilerek, çağdaş kişisel resmini oluşturmuştur. Sanatçının biçim dili bu anlamda hem plastik bir dili hem de arkasında bulunan kültürel kodları üzerinde taşımaktadır.

3.3. Hüsamettin Koçan (1946 - ...)

Bayburt'ta doğan Hüsamettin Koçan, Çağdaş Türk sanatında önemli bir değerdir. Çağdaş Türk sanatçıları incelendiğinde usta sanatçının Anadolu kültürüne ait birçok katmandan oluşan, tarihsel kadim kültürel evrenden yararlandığını görmekteyiz. Sanatçının çalışmalarında geleneğe dair birçok iz bulmak mümkündür. Anadolu büyük ve çok kültürlü yapının meydana geldiği bir coğrafyadır. Sanatçının eserlerinde de bu görsel aktarımı görmek mümkündür.

Sanatçı, eserlerinde Şamanizme ait birçok kavramı ustaca yeniden yorumlamıştır. Şamanizmin Anadolu ve Orta Asya Türk kültüründe önemli bir yere sahip olduğu ve günümüzde bile bu inancın kültürel olarak devam ettirildiğini söyleyebiliriz.

Bunu gözlemleyen sanatçı görsel bir takım nesne veya görüntüleri yeniden yorumlamıştır. Bu bağlamda el veya bedene ait parçalara dinsel, mitolojik anlamlar da yüklenerek çağdaş resimsel metafizik bir eser yaratır. Bu resimler alıntı yapılan birtakım görüntüleri alabildiği gibi, biçimsel açıdan da çeşitli referanslar yapmaktadırlar (Resim.4). Sanatçı geleneğe ait simgeleri dönüştürür, yorumlar ve kendi kültür birikiminden esere aktarır.

Sanatçı için Anadolu'nun geçmişi, geleceği ve bugünü insanlığa aittir. Bu yüzden Anadolu ile hesaplaşmak ve ona yeni anlamlar yükleyerek, dönüştürerek geleceğe taşımak insanlığın sorumluluğundadır.

Sanatçı Hüsamettin Koçan, eserlerinde Fatma Ana'nın eline yer vermesi, kültürel bir miras olmasının yanında, aynı zamanda Anadolu kadın figürüne oldukça önem verdiğini göstermektedir (Resim.5). Ona göre kültürün yaşanmasını ve sürekliliğini sağlayarak geleceğe taşıyan kadınlardır. Bu bağlamda sanatçının önderliğinde kurulan Baksı müzesi, Anadolu kadınına istihdam sağlama ereğini de taşımaktadır.

3.4. Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911 - 1975)

1911 yılında Giresun'da doğan Bedri Rahmi Eyüboğlu, yalnızca resim alanında değil, şiir ve yazın alanında da kalıcı yapıtlar üretmiştir. Sanatçı, “...Anadolu kırsal motif örneklerini resimde motiflemeye çalışmıştır” (Çeken, 2004, s.96). Anadolu'da yer alan yerel dokuma motiflerini, kendi üslubunca soyutlayarak motiflerin renkleri üzerine araştırmalar yapmıştır.

Bedri Rahmi Eyüboğlu, çağdaş sanatta kendi kültürel geçmişinden ve değerlerinden esinlenerek eserler üretmiştir. Sanatçı kendine izlek edindiği Anadolu toprağını, eserlerinde ve akademide öğrencilerinin de çalışması için teşvik etmiştir. Bu da kültürel öğeleri, resmi için ne kadar gerekli gördüğünü göstermektedir. Bedri Rahmi Eyüboğlu, halktan aldığı motiflerin kökenini ve biçimlendirme dilini aramıştır. Bu nedenle motifleri oluştururken doğrudan aynını yapmaktan kaçınmış, motifi bir başlangıç noktası olarak kabul ederek, motifin betimleme dilini kendi resimsel diline aktarmaya çalışmıştır. Bu, biçimin özünü bulmaya ve onu resimsel dilinde aktarma çabasıdır.

Resim 6: Bedri Rahmi Eyüboğlu, Vitray, Almanya (arkitera.com).

Bedri Rahmi Eyüboğlu eser üretirken topluma yönelmesi, yalnızca milli bir sanat oluşturma ereği ile değildir, aynı zamanda dün, bugün ve gelecekte sanata ve eserlerine bakışın değişebileceğini dile getirmiştir. Sanatçının gelenek ile kurduğu özel ilişkiye önem veren sanatçı, geleneğin ancak nesilden nesile aktarılması ile varlığını sürdürebileceği ve bunda sanatçı sorumluluğu olduğunu belirtmiştir.

...sanatkar dediğimiz kimse her adım başı yaşamak mastarının üç çeşitli zamanından; geçmişten, halden ve gelecekte sorumlu bir kişidir. Sanatkar geçmişten sorumludur, çünkü ustaları arasında eski sanatkarlar vardır. Kökleri çok eskide bulunan bir geleneğe bağlıdır. Halden sorumludur, çünkü eşi dostu arasında sanattan anlayanlar vardır. Gelecekte sorumludur, çünkü onlar arasında kendisine hesap soranlar çıkacaktır (Eyüboğlu, 2012, s.14).

Bedri Rahmi Eyüboğlu, geleneksel soyut biçimlendirme öğelerinin dışında “...birçok resminde Anadolu imgesine kaynaklık yapmış olan bir köylü figürü var”dır (Özsezgin, 2001, s.118). Sanatçı Anadolu figürünü kullanırken, figürlerin içinde buldukları eylemlerinde, onların yaşayış, anlayış ve duyularını yansıtan renk, biçim öğelerini de dikkate alarak kendi üslubunca yorumlamıştır.

4. SONUÇ

Araştırma kapsamında ele alınan sanatçılar incelendiğinde, geleneğe dair birçok farklı biçimin veya kavramın yer aldığı resimsel bir anlatım söz konusudur. Ancak geleneğin aktarılmasında genel bir anlatım dili bulunmamaktadır. Bunun nedeni sanatçıların kişiselliklerine verdikleri önemdir.

Geleneğin farklı yorumlarına bakıldığında, sanatçıların somut olmayan kültürel evrenden seçtikleri simge, imge ve göstergeleri birçok farklı biçimde özümseyerek eserlerine ustalıkla yansıttıklarını söyleyebiliriz.

Sanatçılar, kültürel evrenleri ile sentezledikleri biçimleri, coğrafya, tarih gibi, nesilden nesile aktararak evrilen biçimleri, çağdaş sanata uyarlayarak yeni bir dil yaratmışlardır.

Selim Turan'ın eserlerindeki kaligrafik biçimsel yansımalar ve sorgulamalar sofistike birçok estetik sorgulama ile gerçekleştirilmiş görünmektedir. Sanatçının kendi yorumu plastik olarak yeniden aktarılması veya kopya edilmesi klasizmine karşı çıkar. Yepyeni bir resimsel düzen yaratan usta sanatçı, Türk resminde sanatçı kişiselliğini eserlerine yansıtabilen kaligrafinin negatif ve pozitif alanlarını sorgulayarak ara espaslar üretebilen lekesele çalışmaları da araştıran bir estetik yaklaşım geliştirmiştir.

Süleyman Saim Tekcan'ın eserlerinde yer verdiği At figürü, Türk milletinin varlık durumunda, en önemli belirleyici öğelerden birisidir. Sanatçının resimlerindeki at figürü, dinamizm estetik ve Şaman inancındaki yeri ile sanatçının gelenekten yararlandığını ancak kavram olarak, biçimsel dile ilave edildiğini göstermektedir.

Hüsamettin Koçan Anadolu'nun tarihindeki kültürel katmanları ve aralarındaki girişkenlikleri bir zenginlik olarak benimsemiştir. Sembolik öğeler ile eserlerine yansıtırsa da özellikle biçimleri kavramlarla kullanmaktaki ustalığı önemlidir. Sanatçının eserlerinde Şamanizme ait birçok görüntü zamansal olarak bizi o ana taşımakla kalmaz, aynı zamanda geleneğe ait birçok kavrama referanslar vermemizi sağlar. Bu nedenle sanatçının işleri, sanatçının gelenekten yararlandığını göstermektedir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun eserlerinde kullandığı "Hayat Ağacı" imgesi, Şamanizmle beraber, birçok kültürde de egemen olan küresel bir görüntü olması belirleyicidir. Hayat Ağacı formu birçok farklı biçimde, farklı kültürlerce yorumlanmıştır. Sanatçının eserlerindeki motifler geleneksel dokuma sanatlarının bir etkisidir. Ancak sanatçının eserlerinde görülen etkilerin kendi resimsel kurguları egemenliğinde kurgulandığını, deneyselliğe önem veren bir yaklaşımının olduğu, çok üretken bir sanatçı olduğunu söyleyebiliriz.

Gelenek etkisinde incelendiğinde birçok bakımdan çok kişisel ve sıradanlaşmayan özgün bir yaklaşım, Çağdaş Türk sanatçıları arasında görülmektedir. Resim sanatçıları, geleneğe yaptıkları referansları ancak biçimler üzerinden okuyabilmekteyiz. Bu biçimler, resimsel kompozisyonda bir unsur olarak kullanıldığı gibi, resimsel kurgunun tümünü de kapsayan bir referans olabilir. Biçimsel yaklaşım aynı zamanda geleneğe yapılan, renksel referanslarla da dile getirilmektedir. Çeşitli sembol renklerin bir dil oluşturduğu geleneksel sanatlar bağlamında, renkler resimsel yüzeyde bir unsur olarak kullanılmaktadır. Geleneğe yapılan bu atıflar sadece biçim ve rengin yorumlanmasından ibaret değildir. Geleneğe mekan üzerinden de bir gönderme yapılabilir. Bu geleneğe ait üretilmiş biçimlerin aktarımı olabileceği gibi aidiyet içeren bir takım kültürel kodların aktarımı da olabilir. Şamanizm bir mekan sayılabilir. Burada sanatçıların, doğaya birçok dolaylı bakışı gerçekleştirdiğini, aynı zamanda yaşam, ölüm, evren gibi birçok kavrama odaklandığını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Abatay, D. (2021). Çağdaş Türk Resim Sanatında Gelenek (Yayınlanmamış Lisansüstü Tezi), Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- Akay, A. (2013). Postmodernizmin ABC'si, İstanbul: Say Yayıncılık.
- Çeken, B. (2004). Resim Sanatında Halkbilimsel Öğelerden Yararlanma, Milli Folklor, Sayı:14, s. 94-97.
- Erzen, J. (2018). Türkiye'de Sanat ve Resim Üzerine, Ankara: Akılçelen Kitaplar.
- Eyüboğlu, B.R. (2012). Resme Başlarken, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Giray, K. (2010). Ziraat Bankası Yüzyılın Sergisi, Ankara: Başak Matbaacılık ve Tanıtım.

Herbert, R. (2014). Sanatın Anlamı, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

Özsezgin, K. (2001). Cumhuriyet'in 75 yılında Türk Resmi, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Sönmez, N. (2016). Selim Turan, Tez, Antitez, Sentez, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Takış, T. (2003). Doğu Batı Düşünce Dergisi, İstanbul: Doğu Batı Yayınları.

Tansuğ, S. (1982). Herkes İçin Sanat, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Tansuğ, S. (1997). Gelenek Işığında Çağdaş Sanat, İstanbul: İz Yayıncılık.

Walter, B. (2011). Fotoğrafın Kısa Tarihi, İstanbul: Agora Kitaplığı.

Görsel Kaynakça

<https://sozluk.gov.tr/>. (Erişim Tarihi: 16.01.2021).

<http://www.lebriz.com/pages/artist.aspx?section=130&lang=TR&artistID=586&periodID=761&pageNo=0&exhID=0>. (Erişim Tarihi: 29.09.2021).

<http://www.lebriz.com/pages/artist.aspx?section=130&lang=TR&artistID=586&periodID=761&pageNo=0&exhID=0&bhcp=1>. (Erişim Tarihi: 29.09.2021).

<https://www.arkitera.com/haber/resmi-mimariyle-butunlestiren-sanat-adami/>. (Erişim Tarihi: 20.03.2021).

<https://gaziresimissanalsergi.gazi.edu.tr/eser-detay/109/atlar-serisinden>. (Erişim Tarihi: 25.10.2021).

https://www.liveauctioneers.com/item/66880605_selim-turan-oil-on-canvas. (Erişim Tarihi: 25.10.2021).

<https://www.artcurial.com/en/lot-selim-turan-1915-1994-sans-titre-huile-sur-toile-3366-411>. (Erişim Tarihi: 25.10.2021).